

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Mester utca 1382.</p>
--	--	--

A zsinattartás ügyében Ő Felségéhez intézett kérvény.

Császári és Apostoli Királyi Felség!
Legkegyelmesebb Urunk!

A magyarországi helvét hitvallású reformált egyház 5 kerülete, névszerint a dunamelléki, dunántuli, tiszán-inneni, tiszántuli és erdélyi egyházkerületek, már régi idő óta érzik az egyesülésnek, szorosabb együvetartozásnak nagy szükségét, hogy az erők és érdekek czélszerű egyesítésének elvénél fogva, az egyetemes értékű közügyek — melyek pedig oly nagy számmal vannak — annyival könnyebb megoldást és elintéztést nyerhessenek, tehát valahára már törvények által egyetemesen kötelezőleg állapittassék meg a magyar ref. egyháznak azon organikus egysége, mely egyedül van hivatva, egyetemes egyházunk védelmezésére és boldogítására.

De másfelől, különösen a szoros értelemben vett magyarországi 4 egyházkerületnek még a XVII. század első felében keletkezett ugynevezett kánonai is nagy részben immáron elavultak, az idő és kor szelleme által tulszárnyaltattak, tehát ezek tekintetében is halaszthatlanul törvényhozási intézkedésnek szüksége forog fen.

Ezen közszükségeknak érzete indította az 1877-ik évben az öt egyházkerületet, midőn egyezőleg kijelentették a zsinattartás iránti óhajukat, s megbízták az egyetemes konventet a zsinati előmunkálatok elkészítésére s felhatalmazták arra, hogy ha az előmunkálatokkal kész leend, a zsinat helyét és idejét meghatározva, annak megtartása iránt az országos törvények értelmében a kellő lépéseket tegye meg.

A magyarországi reformált egyház egyetemes konventje feladatát legnagyobb részben bevégezvén, az 179% -ik 26. törvényezikk 4. pontja értelmében legmélyebb tisztelettel kéri Felségedet! koronás apostoli királyunkat! hogy magyar ref. egyházunk közszükségeit legmagasabb figyelmére méltatva legkegyelmesebb engedélyét megadni méltóztassék egy alkotmányozó zsinat tartására, mely a jövő

1881-ik év október 31-ik napján Debreczen szabad kir. városban nyittatnék meg és kezdené el működését.

Ezen alkotmányozó zsinaton összesen 114 egyén képviselné a konventi megállapodás szerint az egyetemes reformált egyházat, kik részint hivataloknál fogva, részint mint választott képviselők tagjai a zsinatnak. Hivataloknál fogva tagok az egyházkerületek mindegyikének superintendense, az erdélyi egyházkerületnek hivatalára nézve legidősb világi főgondnoka s a többi négy egyházkerület főgondnokai.

Választott képviselők:

- a tiszántuli egyházkerületből 34,
- az erdélyi egyházkerületből 18,
- a dunamelléki egyházkerületből 16,
- a tiszáninnyi egyházkerületből 14,
- a dunáninnyi egyházkerületből 12.

Ezen felül a fő és középiskolák s tanítóképezdek részéről mindegyik egyházkerületben két képviselő választatik. A választások ha a zsinat magát előbb bezártnak s feloszlottnak jelenti ki, 3 évre érvényesek.

A zsinat ülései mindig kettős elnökség alatt tartatnak. Állandó elnökök a hivatalukra nézve legidősb superintendens és főgondnok.

Ilyen módozatok mellett óhajtja egyetemes ref. egyházunk a legközelebbi alkotmányozó zsinat megtartását.

A tárgyak pedig, melyek felett a zsinat tanács kozn fog, következők:

1. Egyházalkotmányunk szervezetének megállapítása, a gyülekezetek presbytériumaitól kezdve az egyházmegyei, egyházkerületi, egyetemes konventi gyűlések vagy hatóságokon keresztül fel a zsinatig mint legfőbb törvényhozó hatóságig. Ide tartozván az egyházi tisztviselők kötelességeit s jogait meghatározó kánonok megállapítása.

2. Az egyházi biráskodás és törvénykezési rendtartás megállapítása.

3. A köznevelés és közoktatás ügyének a legalsó foktól a legfelsőbbig rendezése.

4. Olyan intézkedések megtétele, hogy egyházalkotmányunk védszárnyai alatt a jó rend, igaz vallásosság, tiszta erkölcsiség, az egyházi tisztviselőknek vagy hivatalnokoknak jóléte, az iskolák felvirágozhatása biztosítottassék és előmozdítottassék.

5. Olyan indítványok vagy kérvények tárgyalása, felterjesztések készítése, melyek magyar ref. anyaszentegyházunk egyházi és iskolai ügyeivel szoros és benső egybefüggésben állanak.

Császári és Apostoli Királyi Felség! Nagy számmal vannak magyar ref. egyházunk jövőjét s érdekeit illető elodázhatlan ügyek, melyek egyedül csak törvényhozás útján, zsinatilag intézhetők el: legalázatosabb tisztelettel kérjük azért legkegyelmesebb engedélyének megadását, hogy az alkotmányozó zsinat a jelen 1881-ik év október hó 31-ik napján Debreczenben megnyitassék és működését megkezdhesse.

Legmélyebb hódolattal maradtunk

Budapesten, 1880. decz. 27.

Császári és Apostoli Királyi Felségednek Legkegyelmesebb

Urunknak alázatos szolgálói

a magyarországi ref. egyház egyetemes konventje,

annak nevében és megbizásából:

Gróf Dégenfeld Imre,

az egyetemes konvent elnöke.

A fentebbi kérvényre, a vallás és közoktatási magyar kir. miniszter, folyó évi február 20-án következő leiratot intézett Gróf Dégenfeld Schomberg Imre urhoz, mint a magyarországi helv. hitv. evang. egyház egyetemes konvente elnökéhez.

4724. szám. Méltóságos Gróf ur! Ő császári és apostoli királyi felsége, folyó évi február hó 12-én, Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásában, legmagasabb engedélyével, legkegyelmesebben hozzájárulni méltóztatott ahoz, hogy a magyar reformált egyház célba vett alkotmányozó zsinata, az egyetemes konventnek 1880. évi december hó 27-én kelt legalázatosabb kérvényében elősorolt tárgyak feletti tanácskozás és határozás céljából, a folyó 1881. évi október hó 31-dik napjára Debreczen városába egybehívassék és megtartassék a nélkül, hogy ez alkalommal az 179°/₁-iki 26-dik törvényzikk 4. §-a értelmében fentartott és biztos kirendelésére vonatkozó jogát, Ő Felsége érvényesíteni szükségesnek találta volna; egyebekben az idézett törvény ide vonatkozó rendeletei szoroson fentartandók lévén. — Van szerencsém erről Méltóságodat a szóban levő felségfolyamodvány ide zárása mellett tudomás, mihez tartás és a további szükséges intézkedéseknek saját autonóm hatósági körében leendő megtehetése végett azon megjegyzéssel értesíteni, hogy Ő

Felsége legmagasabb elhatározásáról egyidejűleg Debreczen szab. kir. város közönségét is tudósítottam oly czélből, hogy a város az egyházi zsinat tartama alatt megkívántató előzékenységi intézkedéseket ideje korán megtehesse. — Fogadja Méltóságod tiszteletem őszinte nyilvánítását. Budapesten, 1881. évi február hó 20-án. Trefort.

Azon egyházi beszéd, melyet Révész Imre utóljára, halála előtt 10 órával a ref. nagytemplomban elmondott.

(Vége.)

II.

A tél kietlenség, pusztaság és viharok szomorú korszaka. Az egykor oly szép virágos mezők lehervadtak, megsárgultak, nyomuk is alig látszik többé, a harmat nem csillog s a lágy szellő nem játszadozik a gyenge fűszálakon; a dus kalászosokkal ékes szántóföldek elhagyott tarlókká, pusztákká lettek; a hegyek, kertek és erdők élők, leveleiktől, lombjaiktól, virágaiktól s gyümölcsöseitől megfosztatva, a hó és zuzmaráz terhe alatt reszketve roskadoznak s egykori díszöknek semmi nyoma többé, s az égi madarak, melyek a hives zöld ágakon vagy bokrokon ülve gyönyörűen énekeltek, vagy kifeszített szárnyakkal merészen szálltak a felhők közelébe, ezek az égi madarak most elnémultak vagy messze távol vidékre költöztek. Egyszóval: tájékunkon a természet most olyan, mint midőn a zajos vidám menyegzőt csakhamar halotti gyász követi és a lakodalmas ház siralmas házzá lesz. Kisebb nagyobb mértékben gyakorta ilyen az élet sorsa is Atyámfiak! Nemcsak akkor borul reánk gyász és fájdalom, midőn a halál angyalának pusztító lehellete hervasztja vagy tépi és szakgatja családi és baráti körünk virágait és élőkét s vérző kebelével el kell szakadnunk azoktól, a kiket lelkünk szeretett, — hanem akkor is, midőn a sors és a természet csapásai fordulnak ellenünk. Legédesebb reményeink s leglényegesebb számításaink, a melyekhez boldogságunkat kötöttük, romokba dőlnek; rokonaink, barátaink elhagynak, sőt egyenesen ellenünk fordulnak s üldöznek bennünket; a véletlen csalódás, szégyen és kárvallás egymást követi; nem találunk nyugalmat és vigasztalást még családi életünkben sem, ott is minden reggel viszályra ébredünk s minden este versengéssel hajtjuk le fejünket; — egy szóval: egész életünk egy kietlen, pusztaság és zordon téli idővé változik át. Halandó társam! a ki netalán e buszavakban saját sorsodat látod kisebb nagyobb mértékben lerajzolva, emlékezzél vissza az elmúlt időkre s ne feledd el, hogy a te életednek is volt valaha szép tavasza; emeld fel csüggedező lelkedet és remélj, mert sorsod bölcs, hatalmas és kegyelmes intézője, a fájdalmak kemény tele után, reád is elhozhatja még a kellemes tavaszt; vedd eszedbe, hogy a téli vihar nemcsak harsogva átzugja, de meg is tisztítja a levegőt: úgy tisztítja és erősíti a fájdalom is a te lelkedet, hogy menyői ajándékhoz annál biztosabban közeledhessél.

A tél nemcsak nyugalom és pihenés, hanem igen nagy részben erőtlenség és tehetetlenség korszaka is a földre nézve tájékunkon. — A nap sugarai elveszték ébresztő és tenyésztő erejüket; semmi fejlődés, semmi virágzás és gyü-

mölesözés nincs határunkon. Ha itt vagy amott a rendkívüli módon beköszöntő enyhe idők következtében, valami fejlődés vagy virágzás indul is, azt előbb utóbb le fogja venni a minden bizonynyal bekövetkező fagy. A mi földi pályánknak is van egy ilyen korszaka Atyámiai! A vénség korszaka ez. Igaz, hogy az életre született emberek legnagyobb része elhal, még mielőtt a vénség korát elérhetné, de azok, a kik csakugyan eljutnak erre, kétségen kívül érzik, hogy reájok borult a tél kietlen időszaka. A megöszülő hajszálak a téli idők havának színét öltözik fel, a szemeknek hajdan erőteljesen ragyogott tüze elborul, miként a nap fénye a téli ködök között; a szív dobogása s a vér forgása meglassudik, miként a vastag jégréteggel bevont folyamok habjai; a karok és lábak egykor erős izmai mintegy megszáradnak, mint a gyökerében megszakasztott növény; egy szóval: az erőtlenség, a tehetetlenség erőt vesz a föld elfáradt vándorán, a ki epedve óhajtja a pihenést, a nyugalmat, a mely közeledik is felé s nemsokára megkörnyékezi, elsenderíti őt a halál álmában.

Atyámiai! A földi természet, mielőtt a téli pihenés karjai közé dőlt volna, elvégezte tavasz kezdetétől az ősz végéig a maga munkáját; helyzetökhöz, tehetségökhöz képest, munkálkodtak a föld kebelén minden állatok, hogy a tél kietlen napjaiban legyen mivel táplálkozniok. Munkálkodjunk mi is míg nappal vagyunk, mert eljő az éjszaka, melyen senki sem munkálkodhatik. Ha pedig a balsors kietlen viharos tele borul reánk s inséggel, szükséggel s különféle nyomorral és fájdalommal kell küzdenünk, ne szünjünk meg remélni egy szép tavaszt. Még a halállal szemben is higyjünk, reméljünk és szeressünk, kövessük itt is a mi Megváltónk nyomait, hogy vele együtt a halálból is új életre támadhassunk fel. Ámen.

Debreczen, 1881. Január 29, részben egy korábbi után.
(Nagy negyedré, 8 lap, négy ujnyi széles márgóval.)

Töredékek Révész Imre életrajzához.

Révész Imre művei.

(Folytatás.)

A Protestáns Egyházi és Iskolai Lapban megjelent dolgozatai:

1858-iki évfolyam: A lelkipásztor beállításának szertartása.

Az első és második helvét hitvallás keletkezésének rövid története.

Igehirdetés ügye Debreczenben és másutt.

Nyílt levél a szentesi ref. egyház presbyteriumához stb.

Régi magyar ref. egyházi nyelvemlék.

Korrajzok a dunamelléki h. a. egyházkerület köréből.

(Könyvismertetés.)

1859-iki évfolyam: Rövid észrevételek. (Prot. egyháztörténelmi, Erdősi Jánosról.)

1860-iki évfolyam: Magyar protestáns egyháztörténelmi emlékek.

1861-iki évfolyam: Johann Pogners Verzeichniß etc. (Könyvismertetés.)

Magános áhitatosság oltára. (Könyvismertetés.)

Monumenta Evangelicorum aug. Confess. hung. (Könyvismertetés.)

1862-iki évfolyam: Huszár Gál magyar reformátor és az ő egyházi beszédei.

„Erdősi János“ czimű munkájának végszava a magyar prot. egyh. történetírás ügyében.

Előterjesztés a debreczeni ref. gyülekezet népnevelési állapotáról.

Tájékoztás a theologia mezején. (Könyvismertetés.)

Nyilatkozat a tiszántuli ref. egyházkerület gyülekeze-
teinek előjáróihoz.

1863-iki évfolyam: A protestantizmus és a tudomány.

A puritánok jelleme és alaptételei.

Az alakulandó magyar protestáns irodalmi társulat alapszabályainak terve.

Néhány szó a moldva és oláhországi magyar protestáns missió ügyében.

Nehéz idők és a magyar protestáns irodalmi társulat.

Némi tájékoztás a protestantizmus és a tudomány felett.

Monumenta Evangelicorum aug. confess. (Könyvismertetés.)

1864-iki évfolyam: Az egyházi műemlékek ügyében.

Történelmi tájékoztás Kálvin és a Kálvinizmus ügyében.

Néhány szó Kálvinról.

1866-iki évfolyam: A helvét hitvallás új kiadása Bécsben.

Egy pár szó a tanszabadság ügyében.

Még egy pár szó a tanszabadság ügyében.

Beythe István életrajza. (Könyvismertetés.)

1879-iki évfolyam: A magyar protestáns egyház-történelem jövője ügyében.

1880-iki évfolyam: A szavazatok többsége a protestáns egyházban.

Isten lételemének bizonyítása.

A vallásbölcsezet kérdései közt egy sincs figyelemre méltóbb a gondolkodás legújabb történetében, mint épen az Isten lételemének bizonyítása. Kant híres „Kritik der reinen Vernunft“-ja ugyszólván forradalmat szült e kérdésben. Mióta ugyanis a kömigsbergi gondolkodó felmutatni vélte, hogy a speculativ ész Isten keresésében okvetlenül álokoskodásokra, és ellenmondásokra vezet, a bölcsezetek és hittudósok tulnyomó száma bizalmatlanná lön azon formai bizonyítások iránt, melyek Isten létele mellett eddig bölcsezetben és hittudományban oly fontos szerepet játszottak, s Istennek észszerű megismerése helyett inkább mysticismusban, avagy tekintélyben (Istenében, vagy egyházében) kerese a skepticismus, vagy atheismus elől menedéket. — Pedig mint Ulrici, a jelenkor legnagyobb bölcsezeinek egyike méltán mondja: „Az Isten lételemének bizonyágai összeesnek az Istenbe vetett hit okaival; azok teszik egyenesen e hit tudományosan megállapított, tárgyi okait. Ha nincsenek ily bizonyágok, akkor nincsenek ily okok sem; és a hit, melynek nincs oka, ha egyáltalában lehetséges, nem hit tulajdonképen, hanem önkényes, önköltő, alanyi vélemény. Igen, a vallásos hit egyenlő színvonalra süllyedne a pusztá illúzióval, ha annak az összes tudományosan megállapított tények s az ezekre épített tárgyi világnézet ellenmondának. — A jelenkori theologia, mely Isten léte-

lének bizonyosságait oly készséggel feladja, azokkal együtt nemcsak magát adja fel, mint tudományt, de alapjában megsemmisíti a hitet és vallást is, melynek theológiáját teszi. Bizonyára a Kant Kritikájától megijedt bölcsészeknek és hittudósoknak nem annyira Isten lételenek bizonyításait kellett volna elhamarkodva feladniok, mint inkább magát azon kritikát, mely a kérdéses tárgyban oly melancholicus eredményre vezetett, újabb kritika alá venniök s téves elemektől megtisztítani. Kant alaptévedése ugyanis abban állott, hogy ő a gondolat kategóriáit, melyek egyszersmind a theistikus bizonyítás elveit teszik, pusztán alanyiaknak tekintette s tagadta, hogy azok tárgyi érvényességgel bírnának. E tévedés azonban komoly, sőt végzetes volt, annyival is inkább, mivel az abban involvált skepticismus ellen még a lelkiismeret sem nyújthatott többé Kantnak, logikai következetesség szerint biztosítékot. Ő ugyan hitte, hogy a mit a speculatív ész lerombolt, azt a gyakorlati ész, azaz a lelkiismeret, újra felépítheti s hangsúlyozta, hogy semmisítenek meg bár Isten lételenek minden többi érvei, rendületlen marad mégis a lelkiismeret a felelősség és szabadság érzeteivel, melyek követelik, hogy higyjünk Istenben, ki által erény és jólét, kötelesség és hajlam kiegyenlítettessenek, s kiben az akarat szabad legyen tenni mindazt, a mit tennie kell. Ugyde hogyan sikerült neki ez újraépítés, hanem ha azon szerencsés következetlenség folytán, hogy saját új érvével szemben nem gyakorolta ugyanazon kritikái processust, mit a többiek ellenében gyakorla? Kantnak ugyanis könnyen és méltán szemére volt vethető, hogy ugyanazon eljárás, mely által ő Isten lételenek többi érveit lerombolta, egyenlő joggal alkalmazható maga az ethikai érv ellen is; hogy nevezetesen a felelősség és szabadság eszméi, melyek az ethikai érv elveit teszik, ép úgy lehetnek csalók, amennyiben tárgyi valóságról látszanak bennünket biztosítani, mint p. o. az okiság és célirányosság eszméi, melyek az aetiológiai és teleológiai érvekhez szolgálnak feltételekül; hogy, még világosabban szólva, abban az esetben, ha az okiság és célirányosság eszméi pusztán csak emberi gondolatunk formái, a felelősség és szabadság eszméi is egyenlő joggal tarthatók olyanoknak s egyenlő joggal declarálhatók képteleneknek arra, hogy biztosítsák hitünket magába Istenbe; és így, hogy az egész kritikai bölcsészet végeredménye vallási szempontból nem az, hogy van Isten valósággal, hanem az, hogy van bizonyos eszménk Istenről, melytől eszünk képtelen ugyan megválni, de mely telve van megoldhatatlan ellenmondásokkal és egyáltalában igazolatlan. Látnivaló tehát, hogy Kant Isten lételenek észszerű bizonyításait végzetes nehézségekbe bonyolítja, midőn az ész az alanyiság keskeny korlátai közé zárta; úgy de magától értetődik, hogy mihielyt ez önalkotta korlátok elmozdítottak, magok azon nehézségek is elenyésznek s az ész ismét szabadon és jogosan emelkedhetik Istenhez, mint való Lényhez. Mindez pedig biztosítva lesz, ha egyszerűen a gondolat kategóriáinak tárgyi érvényességét épségben tartjuk.

Az a kérdés azonban, mik az Isten lételenek tulajdonképi bizonyosságai? Felelet: mindazon tények, melyek észszerűleg nem foghatók fel másként, mint az Ő hatalmának, bölcsességének és jóságának nyilatkozatai a természeti világban, az emberi életben és a történelem, vagy gondviselés folyamában. Látni való, hogy e bizonyosságok roppant számra haladnak. Velök találkozunk minden természeti erőben,

törvényben és rendezettségben, minden anyagi tárgyban, minden szervezetben, minden értelemben, szívben és lelkiismeretben. E bizonyosságok azonban összefolynak és egyesülnek egy egyetlen nagy bizonyosságba, mely épen annyit tesz, mint összevéve az egyes bizonyosságok, miket Isten léte és jelleme felől a természeti világ, az emberek lelkei és a történelem folyama szolgáltatnak. És csakis ezen mindent magában foglaló bizonyosság teszi tulajdonképen a teljes bizonyosságot. Lehet ugyanis, hogy vannak pontok a térben és pillanatok az időben, hol és midőn véges eszünk nem látja a teremtő és fentartó hatalmat; úgy de nem felületesség volna-é, ha annyira azon különös pontokra, vagy pillanatokra szegeznők figyelmünket, hogy azonközben elfelednők magunknak egy általános képet alkotni arról a megmérhetetlen hatalomról, mit a tér és idő roppant birodalmi általában előnkbe tárnak? Lehet, hogy némely dolgok nem úgy tűnnek fel előttünk, mint értelem vagy bölcsesség működésének jelei; ugyde a világegyetem egészben véve bizonyára telve van oly jelekkel. Lehet, sőt sokszor megéssik, hogy némely események kételyt támasztanak bennünk Isten igazsága és erkölcsi kormányzása felől; ugyde tagadhatatlan, hogy az erkölcsi világ folyása általában véve világosan bizonyítja, hogy Isten szereti és jutalmazza a jót, ellenben gyűlöli és bünteti a rosszat. Világos tehát, hogy annak, ki az adott bizonyosságok alapján, helyes ítéletet akar alkotni magának Isten léte és jelleme felől, nem lehet önkényesen csak néhány különös tényre szoritkoznia célja elérésében, de sokkal inkább össze kell tudnia fogni egy általános egészbe mind az összes bizonyosságokat. A világegyetem vallásos tekintete széleskörű tartozik lenni; olyan, mely az egészet, és nem csak annak egyes részeit öleli fel.

Látnivaló tehát, hogy Isten lételenek tulajdonképi bizonyosságai tárgyi dolgok, tények, mintegy az Ő általános kijelentése, nem pedig a mi okoskodásaink, melyek azon való tényekre támaszkodnak. Saját okoskodásainknak csak annyiban van itt becők, amennyiben Isten természeti kijelentésének tényleges utjait és módjait értelmezik és magyarázzák.

Tisztába jöven a theisticus okoskodás tényeivel, miket t. i. a külső, vagy belső tapasztalat, már akár közönséges, akár tudományos, szolgáltat számunkra, szükség hogy jelezzük ugyanannak elveit, vagy feltételeit is, melyek velünk születvén, magát a vallásos tapasztalatot, azaz Isten megismerését lehetővé teszik. Ez elvek, feltételek, mint megfogjuk látni, ugyanazok a gondolat, ismeret kategóriáival általában, csak hogy itt vallásos célra, Isten megismerésére alkalmazva. Egyike azoknak nem más, mint az okiság elve. Theisticus szempontból ugyanis csak úgy gondolhatjuk Istent a világgal szemben, mint ennek okát, Teremtőjét. Ugyde, hogy a világot úgy foghassuk fel, mint okozatot, melynek oka Isten, bizonyára alkalmaznunk kell az okiság elvét. És ez elv velünk születik s mindnyájan ismerjük közvetlen tapasztalatból, mint öntudatunk magától értetődő tényét, az akaratban. Midőn ugyanis magunkat akarunk, akaró lényeknek tudjuk, magunkat más szóval okiságnak, okoknak tudjuk. Az akarat tényének ezen közvetlen tudata tehát az, a mi nekünk az okiság elvét szolgáltatja, mint általában mindenféle, úgy különösen a theisticus következtetéshez is.

Isten megismerésének másik elve a célirányosság

elve. Azon ismeret ugyanis, mit Istenről az okiság elve által nyerünk, még távolról sem elég. Isten nem csak pusztá erő vagy hatalom, világok; de egyszersmind értelem, szellem, főbölcselem, bölcs világok, világrendező; és épen azon tény, hogy a világegyetemben a hatalom, erő bizonyosságaival egyszersmind az értelmiség, bölcsesség bizonyosságai is párosulnak, jogosít fel bennünket arra, hogy abból Istent többnek következtessük, mint pusztá erőnek, azaz egyuttal értelemnek, szellemnek, főbölcselemnek is. Ugyde, hogy a világegyetem tüneményeinek értelmi működésről tanuskodó jellegéből, eseményeinek célirányos előfordulásából Isten értelmi voltára, bölcsességére következtethessünk, bizonyára használnunk kell az értelmiség, illetőleg célirányosság elvét. És ez elv szintén velünk születik s mindnyájunk által tapasztaltatik közvetlen ismerettel, mint öntudatunk magától értetődő ténye, saját értelmünkben, értelmi voltunkban. Midőn ugyanis magunkat számító, tervelő, célok szerint cselekvő lényeknek ismerjük, magunkat másszóval értelemnek, értelmi, szellemi lényeknek ismerjük. Értelmi voltunk tényének ezen közvetlen ismerete tehát az, a mi nekünk a célirányosság elvét szolgáltatja, mint embertársaink értelmi voltának, ugy Isten bölcsességének megismeréséhez is.

(Vége következik.)

Irodalmi szemle.

A magyarországi protestáns egyház történelme, a gymnasium VIII. osztálya számára írta Farkas József stb. (Vége.)

A bécsi béke, szervezkedés és egyházkerületekbe oszlás története világosan s igen ügyesen, mondhatni kellemes könnyedséggel iratik le, mindössze is csak azon állításhoz férhet kétség, hogy az alsó dunamelléki egyházkerületnek már 1545-ben superintendense lett volna; a superintendens zsinaton választott, ez időben e vidéken a zsinattartásnak semmi nyoma sincs.

A nevezetesebb zsinatokról szóló cikkben a széki zsinat éve nyomdai hibából van 1565-re téve 1555 helyett.

A hősi küzdés és kínos vergődés többnyire borus korszakát a Ferdinándok és Lipót alatt minden tekintetben hűen rajzolja; a gyászfátyollal borított képek és események e megható leírására is rá illik Simonides jelszava: lege et luge. A VI. §. a XVII. századi kitünőbb hittudósokról szól; ennek csak egy kis részecskéjére van egyéni észrevételem, t. i. Descartes bölcsészeti és Coccéjus theologiai rendszere mellett és ellen küzdő hittudósokat megemlíti, a nélkül, hogy a két rendszer lényegét és mivoltát érintené, a tanuló sem tudhatja mi körül forgott a vita; tehát vagy meg kellene magyarázni, legalább röviden, a kérdés lényegét; vagy — szerintem — el kellene hagyni, így csak nevek szaporodnak a tanuló fejében, de elv és eszmével nem gazdagodik.

A 3-dik korszakból méltán kiemelendő a II. József uralkodásáról szóló 30. §., mely egyike a tankönyv legszebb, legkivittebb cikkeinek, a korról kellő tájékozást nyújt, szinte jól esik, mint sivatag vándorainak az oázra találás, a Habsburgok sorában, ily mondhatni egyetlen és merész egyházpolitika követését szemlélni.

A legújabb korban érintve van a patens mozgalom is; elég tapintatosan, bár igen tömör rövidséggel; hogy csak a

kézmárki gyűlés, és Zsedényi és Máday jeles magatartásuk emeltetik ki, ez némi egyoldalúság s az avatatlan olvasót azon tévnyezetbe vihetné, hogy talán a reformátusok kevesebb hévvel tartották magokat; bizony, legalább a debreczeni nagygyűlés (1860. január), hol mintegy 5000 ember jelent meg, s egy két református vezér férfit, kivált a jogbuvárló Révész Imre, megemlékezésre méltó lett volna.

Az egyházi és statisztikai ismereteket nyújtó zár cikke jó és hasznos kiegészítő a könyvnek. Érdekes tudni innen, hogy az 5 ref. egyházkerület közép és fő iskoláiban többet tart fen 387 tanárnál, többet, azért mondjuk, mert a dunántuli ref. egyházkerületből a pápai fótanodát kivéve, nincs közölve a közép iskolai tanárok száma. Ez jövőre pótlendő. Általában új kiadásnál inkább rövidítendő, mint bővítendő e könyv, van benne elég anyag.

Belátom, hogy sok fontos okból védhető a királyok uralkodása szerinti tárgyalása egyháztörténetünknek, de mégis vizásnak látszik, idegen szem előtt kivált, a királyok országlása szerinti tárgyalásmód, különösen tudva azt, hogy Miksát és Józsefet kivéve, a többiek uralma alatt csaknem egy huron pendült a bécsi kormány vallásügyi politikája. Egyénileg az előnyt az akadály és haladás mozzanatai szerinti tárgycsoportosítás módszerének adom.

Teljes megnyugvással, tiszta lelkiismerettel fogadható e tankönyv minden körben; kitünőleg, sőt több, szerencsésen sikerült. A derék szerzőnek méltán köszönetet szavazhatunk. Voilà un homme, voilà un livre!

B. F.

A tiszántuli ref. középiskolai tanáregyesület évkönyve az 1880—1. évről. Szerkesztette Gergely Károly egyesületi jegyző. 3-dik évfolyam, 8-ad rét, 219 lap. Tartalma: Az egyesületi tagok névsora. A közgyűlés jegyzőkönyve. Elnöki megnyitó beszéd. Jelentés az egyesület állapotáról. Pénztárnoki jelentés. A vallás az emberiség öskorában Ladányi Gedeontól. Minő eszközökkel lehet prot. középiskoláink benső életére hatni, szellemet ébreszteni, s a növendékek tanulásvágyát, erkölcsét, jellemét fejleszteni és megerősíteni. Száz arany frank jutalmat nyert pályamű Futó Mihálytól. Visszatekintés a hazai és külföldi középiskolai tanügy múlt évi nevezetesebb mozzanataira Bokor Józseftől. A szatmári ref. iskola története Kovács Istvántól. A gymnasiumokban fenálló önképző egyletek Ladányi Gedeontól. A „hogy“ kötszó Barkász Károlytól. A tiszántuli ref. középiskolai tanárok nyug- és gyámintézetének alapszabályai. Szerkesztői végszó, melyből kiemeljük, hogy ezen tartalomdus évkönyv egy forintért megrendelhető akár Csáthy könyvtárusnál, akár a szerkesztőnél. A két első évi folyamból is van még néhány példány rendelkezés alatt. Az első füzet ára 80 k, a másodiké 1 frt. Az egyesületnek van 182 tagja, 5 tiszteletbeli, 21 alapító, 51 pártoló és 105 rendes tagja.

A magyar büntetőjog tankönyve. Első kötet, 2-dik füzet. 8-ad rét, 193—452 lapig terjed. Írta Körösi Sándor köz- és váltóügyvéd, 1848 9-iki honvédszázados, hadbíró, jelenleg a magyarországi reformátusok debreczeni fótanodájában ny. r. jogtanár. Ára 1 frt 50 kr. A két füzetnek együtt 2 frt 80 kr. — Azért említjük fel e kitünő szakmunkát, hogy annak megszerzése nagyon érdekében állana lelkipásztorainknak is. Sok fölmerülhető esetben tájékozást nyújt az, és különösen az ifjabb nemzedéknek hasznos szolgálatot tesz,

a kik t. i. a rendszeres jogi tudományok hallgatása nélkül hagyták oda iskolai pályájukat.

Nemzeti nőnevelés havi folyóirat. Szerkesztik és kiadják a budapesti sugáruti állami tanítónő-képző intézet tanárai. 2-dik évfolyam, 1. és 2. füzet. Egyes füzet bolti ára 60 kr. Gazdag tartalmából kiemelendő: Amos Comenius életrajza Márki Sándortól és Comenius bucsu beszéde, melyet a sárospataki iskolából való távozása alkalmával tartott 1654. jun. 2-án. Kitérően szerkesztett folyóirat.

Külföld.

Egyetemes lutheránus gyűlés. Amerikából jövő igen érdekes hír gyanánt közölhetjük, hogy az edinburghi, philadelphiai egyetemes presbyteri gyűlések példájára lutheránus testvéreink is terveznék egy ilyen gyűlés tartását, mely talán a jövő évben Wittembergben, a 95 tételnek a vártemplom ajtajára lett szegezése évfordulati napján jöne össze.

Bentheim grófság. Keveset tudunk a hannoverai porosz provincia legnyugatibb részében eső Bentheim grófságról, mely pedig a maga 30,000 lélekszámot felülhaladó lakosságával tulnyomólag a protestáns, sőt kevés kivétellel a református egyházhoz tartozik. A grófság reformátusai, kiknek saját egyházszerkeztük van, a biblián kívül hitvallási iratok gyanánt a heidelbergi kátét és bizonyos 12 articulust ismernek el, mely utóbbiakat 1613, 1617 és 1624-ekben vették be ünnepélyesen.

A grófsági ref. egyházhoz 15 gyülekezet tartozik 23 predikátorral. Ez utóbbiak együtt egy classis képeznek, mely megállapított rend szerint váltakozva a 15 gyülekezetben, kétszer jő össze évenként. A classis gyűlése, mely nyilvános isteni tisztelettel kezdődik, először a censura morum jogát gyakorolja s azután az egyház ügyei felett tanácskozik. Ennek a feladata a lelkészjelölteket is pro licentia concionandi megvizsgálni s a tanvitákat kiegyenlíteni. Egyházi főhatóságképen a főegyháztanács szerepel, mely egy jogilag képzett igazgatóból, a classis két lelkészéből s egy jegyzőből áll. Természetesen mindezeknek a ref. egyházhoz tartozó egyéneknek kell lenniök. Egyes gyülekezetekben a lelkész mellett egyházvénekből, dékánokból és főként az egyházi épületeket gondozó u. n. kirchmeister-ből álló egyháztanács működik. A kilépő tagok helyett az egyháztanácsosok a gyülekezeti tagok közül választanak szavazattöbbséggel újat. A lelkészeket, három patronatusi hely kivételével, az egyháztanács útján magok a gyülekezetek választják szabadon.

Az olyan gyülekezetekben, hol két lelkész van, vasárnaponként rendszerint háromszor, a hol csak egy van, kétszer tartanak predikációt. Délutáni isteni tiszteletek alkalmával mindenütt a heidelbergi kátét veszik föl a predikáció alapjául, egyéb isteni tiszteleteknél pedig egy, a szentiratból szabadon választott textust. Éneklésnél különösen a zsoltárokat használják, de a melyek mellett mégis egyéb vallásos énekek is vannak használatban. Az uri szent vacsorát évenként négyszer osztják ki, még pedig egyszerű, tisztán református szertartás szerint. Az egyháztagokat saját házaiknál évenként rendszeren egyszer keresi föl a lelkész. A kereszteleseket és esketéseket csak a templomban végezik; a kereszteleseket az együtt levő gyülekezet előtt

közvetlenül a predikáció előtt vagy után, az esketéseket hétköznapi napokon.

Általában véve buzgó egyházi érzület uralkodik Bentheimben, a mi a szorgalmas templomlátogatásban és abban is mutatkozik, hogy a polgári házasság behozatala óta is mindenki megkeresztelteti gyermekeit s házasságára kikéri az egyházi áldást.

A harminczas évek végeig egyházi téren tökéletes egység uralkodott a grófságban, de akkor, Németalföldről jövő mozgalmak által indítva, némelyek elkülönültek az egyháztól. E separatisták, kik magokat az ó-reformátusoknak nevezik, öt kisebb szabad gyülekezetet alapítottak. Bármilyen volt is ezen elválás oka, azt határozottan állítja a bentheimi ref. egyház, hogy ő mai napig is azon az alapon áll, melyen az atyáknak egyháza állott s ennek hitvallási iratai nála is a legnagyobb tiszteletben és becsültetésben állanak. Semmiféle lelkészt nem alkalmaz a bentheimi ref. egyház sem mindaddig, míg az előbb írásbelileg el nem ismeri, hogy az ő és új testamentom könyvei az örök és igaz Istennek ígéje és hogy a keresztyén-református vallás, a mint az a ker. hit cikkeibe és a heidelbergi kátéba be van foglalva s e mellett a nevezett 12 articulusból közelebb is ki van fejezve, a tiszta és idvezítő tan és vallás.

Új kiadású újtestamentom görög nyelven. A baseli bibliaterjesztő társulat a görög újtestamentomot új kiadásban közrebocsátotta 693 lapon nyolczadréttben. Készült pedig ezen mű Dr. Marulisanak kérésére, ki Seresben, Macedoniában a keresztyén intézetek igazgatója, s első rendeltetése az, hogy a Görögországban s általában a török birodalomban lakó minden görögöknek használatára legyen. A kiadók, Riggenbach theologiai tanár a baseli egyetemen és Stockmeyer szintén Baselen antistes, az eredeti s a legrégebb szöveget akarták adni; ennél fogva nem irták egyszerűen le az általában elfogadott szöveget, hanem alap gyanánt a Tischendorf-féle 8-dik kiadást véve, ettől, a hol szükségesnek látták, eltértek, a parallel helyeket a margóra nyomtatva ki. A munka ára körülbelül két német márk.

Oroszországi Lourdes. Nem sok idővel ezelőtt, mint egy orosz lap beszéli, néhány paraszt ember Gadjacs város mellett (Pultava kormányzóságban) vizet merve a kutból, egy közülök a tiszta víz felszínén Szűz Mária képét pillantotta meg. Míg azon tanácskoztak, hogy mit tegyenek már e csodás kinyilatkoztatással szemben, két falusi leány csatlakozott hozzájuk, kik midőn meglátták a képet, kijelentették, hogy ők csak két órával előbb a levegőben látták azt szállongani s elnézték, a mint csöndesen leereszkedett a kutba. E történet villámsebességgel terjedt el Gadjacs környékén s a mint az a tulajdonos fülébe jutott, kinek birtokán feküdt a „szent forrás“, nem késelt ez azonnal kápolnát építtetni a forrás felibe. A vidéki lakosság ezóta naponként növekedő számmal zarándokolt a kápolnához, üresen hagyván a gyülekezeti templomokat még vasárnapokon és a szentek napjain is, a miért aztán a papság, jövedelmét ily módon megfogyatkozni látván, folyamodott a rendőrséghez, hogy tartson hivatalos vizsgálatot az állítólagos csoda felett. A gadjacsi rendőrfőnök azonnal ki is ment a kápolnához, kifogatta a csodás képet s letette azt a rendőrhivatalban. A bekövetkező vizsgálat aztán kiderítette, hogy Mária képét a számító földbirtokos pénzen vette meg egy utazó képárustól, hogy általa birtokán szent helyet csináljon, s már is csinós

összeget tett zsebre a zárandokok pénzadományából, kik a vidék minden részéből nagy számmal özlöttek a „szent forrás“-hoz. Nem lesz aztán érdektelen tudni azt is, hogy az ügyes uri ember azóta börtönben várja a szentségtörés miatti méltó büntetését.

Az egyiptomi alkirály egy rendelete. Az egyiptomi khedive rendeletet bocsátott ki az országbeli vallásos testületek főnökéhez, melyszerint a „dossa“ név alatt ismert vallásos szertartásnak egyszer-mindenkorra végét kell szakítani. A „dossa“ bizonyos Kairóban évenként történő processio volt, mely abban állott, hogy bizonyos felekezet tagjai földre hányva magokat, egy sheik ellovagolt felettük. A khedive rendelkezését tökéletesen helyeselték az ország minden előkelői, a l' Azhar egyetem tudósai, s érette több oldalról köszöneti szavazatokat intéztek hozzá. Emlegett rendeletével egyidejűleg jelentékeny módosításokat tett a khedive azon vakbuzgó egyének eljárására nézve is, kik ama szertartások alkalmával kigyókat nyeldesnek le, és kardokkal csapdostatják magokat stb. egyszóval jövőre azon ünnepélyességek pusztá áldozatvitelben fognak állani. E tények, minőket eddig egyiptomi uralkodó még soha nem is kísérlett meg, minden dicséreten felül állanak. A humanitás nevében Tevfik pasa az egész művelt világ tisztelő üdvözlését érdemelte ki magának.

Az evangéliom Franciaországban. Ez ország 40,000 városa közül, mint mondják, 30,000 már nyitva áll a protestáns szellemű igehirdetés előtt. A róm. kath. papok panaszkodnak, hogy mindenütt csak bibliákra és traktátusokra találhatnak.

Baptisták. Németország, Ausztria, Dánia, Hollandia, Svájc, Orosz-, Törökország és Afrika baptistái egy uniót képeznek, melynek van 134 temploma, 26,656 tagja, 1497 predikáló állomása, 200 missionáriusa és körárusa, 874 vasárnapi iskola-tanítója, 11,743 vasárnapi iskolai növendéke. Működik ez unióban egy bizottság azon pénzüsszeg kiosztásával, melyet az angol baptisták küldöznek a németországi missiói munka segélésére.

A római katholicismus Skóciában. Scott András nevű r. katolikus lélkész, ki 1805-ben a glasgowi missió élére állított, első ízben azon jelentést tette, hogy egész kerületében a kommunikálók száma 450-re megy. Azon kerületnek r. katolikus lakossága ma már többre megy 120,000-nél. E nagy növekvés csaknem egészen az irek bevándorlásának tulajdonítandó, mely e század elején megkezdődve, növekvőleg tartott egész az 1847-iki éhség utáni néhány évig. A püspökök mindent megtettek, hogy a papság száma lépést tartson a népesség növekedésével. Erőfeszítésük nem is maradt eredmény nélkül, mint a következő kimutatáson látható lesz, mely 1877, mint a hierarchia visszaállítását megelőző év óta mutatja a róm. katholicismus állását Skóciában. Azért választjuk azon év statistikai kimutatását, hogy az 1880-ikét szembeállítva vele, megláthassuk egy pillantásra a haladást a század kezdetétől a hierarchia visszaállításáig s ettől e jelen időig.

Papok száma Templomok és kápolnák száma Iskolák száma

1877.	248	262	174
1880.	298	286	210
Szaporodás	50	24	36

A mi az egész egyház népességét illeti, ezt csak megközelítőleg lehet megállapítani. — Az egyedüli megbízható

alap, melyen számítani lehet, a születések és a népesség közötti arány. Városokban ezen arány legalább is úgy áll, mint egy a huszonkettőhöz, vidéken pedig mint egy a harminczhoz. A r. kath. keresztelések száma csaknem teljesebben annyi, mint a születéseké, melyeket tehát ily módon meglehetősen pontossággal meg lehet állapítani. Ezen alapon Skóciának róm. kath. népessége (az aberdeeni püspöki megye kivételével, melyből nincsenek benn adatok) 1880. január 1-sőjén 299,384-re megy. — Ha ehhez hozzáadunk 12,000-et, mint valószínűleg számát az aberdeeni püspöki megye róm. katolikusainak, az egész szám 311,384-re fog rugni. Így számítják legalább magok a skót róm. katolikusok a „Tablet“ szerint.

Gyakorlati lelkészet.

Az „Evangéliomi Lelkészi Tár“ f. évi III. füzetének ily című rovatában Rác Károly, gyoroki ref. lelkész, két kérdést vet fel, melyekre olvasóink figyelmét felhívni s röviden megfelelni mi is kötelességünknek tartjuk.

1. Gyorokon a bába egy reggel bejelentette a lelkésznek, hogy egy új szülött fiút hoz mindjárt keresztelni. Azonban mikorra visszaért, a gyermeket haldokolva találta s a szülék megnyugtatósa végett megkeresztelte. Aztán újra megjelent a lelkész előtt a gyermek bejegyztetése végett, ki a keresztségben Ferencz nevet nyert, s a megkeresztelés után rögtön meghalt. — Kérdés: „helyes dolog-e az új szülöttet épen úgy vezetni be a kereszteleési anyakönyvbe, mint más, a lelkész által megkereszteltet, azon megjegyzéssel az észrevételi rovatba, hogy egyház-szertartás szerinti keresztséget nem ért? Felelet: nem helyes. Csudálkozással olvassuk, hogy e felett kétkedni lehet. Ref. egyházunk ugynevezett szükségből való keresztséget nem ismer el. Kiki tudja, hogy a mi hitelveink szerint a sákramentumokat kiszolgáltatni csak törvényesen exmittált lelkésznek szabad. A bába vagy világi egyén által végzett keresztséget egyebek közt az LVIII. kánon határozottan tiltja, sőt az olyan nőt vagy férfit, ki „a kereszteleési jogát és hatalmát törvényes hivatás nélkül magának veszi“, súlyos büntetés alá vettetni rendeli. — Az a körülmény, hogy a gyermek kereszteleési végett a lelkésznel már bejelentetett, nem változtat a dologon semmit. Világos azért, hogy a bábát az efféle eljárástól szigorúan el kell tiltani; az új szülöttet az anyakönyvbe egyáltalában nem a bába-adta Ferencz név alatt, hanem csak úgy kell bejegyezni, mint a ki kereszteleetlenül halt meg; a szüléket pedig meg kell győzni arról, hogy a keresztség Krisztus kijelentése s reformált vallásunk hitelvei szerint nem levén feltétlenül szükséges az üdvösségre, református embernek nincs soha alapos oka arra, hogy — mint katolikus atyánkfiaimál szokásos — ugynevezett szükség esetén a bábára bizza a kereszteleési szent szertartás végzését, melyet Idvezítőnk egyedül azokra ruházott, kikre az evangéliom hirdetését bizta, t. i. az apostolokra és azoknak valódi törvényes utódaira, a lelkipásztorokra. — Az az észrevétel az anyakönyvben, hogy a gyermek „egyház-szertartás szerinti keresztséget nem ért“, arra mutatna, mintha másféle is volna szokásban, pedig nekünk a bába-keresztséget nemcsak elismernünk, hanem megengednünk sem szabad; sőt a tiszántuli egyházkerület 1808.

január 16-iki határozata értelmében a ref. vallásu bába még róm. kath. gyermek megkeresztelésétől is óvakodni tartozik, és ha a kised életveszélyben forog, arról köteles gondoskodni, hogy a gyermek vagy az illető lelkészhez elvitessék, vagy róm. kath. férfi vagy nő hivassék meg, ki a keresztelést végezza.

2. A második kérdés szóról-szóra ez: „Egyáltalán szabályoztatik-e az egyházi élet vagy rendtartás az ugynevezett farsang által elannyira, hogy az uri szent vacsora husvét előtt soha sem szolgáltathatik ki miatta hat, hanem mindig csak öt héttel, miután a husvét előtti hetedik hétbe még mindig benyulik a farsang három napja? s ebből folyólag óhajtanám tudni, hogy a ref. egyházat, melynek egyáltalán nincs bójtje, van-e joga, és miért a róm. kath. egyház bójt idejének szabályozni, s vajjon nem volna-e ez a nyög a ref. egyház nyakáról lerázható?” stb.

E felett már lehetnek eltérő vélemények. Tudjuk, hogy az urvacsora osztás idejéről a LX. kánon rendelkezik. Ez a husvét előtti urvacsora kiszolgáltatás idejéről a „negyvenedik urnapot“, azaz a róm. katolikusoktól quadragesimának nevezett s husvét előtt 6 héttel eső vasárnapot jelöli ki. A tiszántúli ref. egyházkerületi rendszabályok „a bójti napok második vasárnapját“ említik. A gyakorlat az, hogy egyik egyházban husvét előtt 6, másikban 5 héttel osztatik ki az ugynevezett bójti communio. Akár így, akár úgy, összeköttetésben van a farsang végződésével, s a Krisztus szenvedésére és halálára emlékeztető nagy héttel. Az az egy heti különbség nem változtat a dolog lényegén úgy szólván semmit. — Első esetben a kánon szavai, másikban a viszonyok vétetnek tekintetbe. — Oly helyeken, hol a lakosság tisztán református, s az ugynevezett hushagyó mulatságok nem tartják izgalomban a kedélyeket, nincs semmi ok a bűnbánati hét halasztására; de városokon, vegyes vallású lakosság közt, hol bizonyos, hogy a hét első felét zajos lakomák, álarcos bálók s egyéb kitörő kedvtelések töltik be, melyeket a ref. egyház a bűnbánó hét kihirdetése által meg nem akadályozhat: az eszélyesség, a czélszerűség ajánlja a halasztást; és szerintünk is jobb bevárni, mikor már a világi vigalmak rendes idejének elmulása mintegy önként utalja a lelkeket a csendes önmagukba szállásra.

Egyébiránt, mint más cultus-formáinkra, ugy erre nézve is felette óhajtható volna immár valami felsőbb egyházhatósági intézkedésen alapuló egységre jutni, mert most még a felett sincs egyértelmű megállapodás, hányszor osztatik ki a magyar ref. egyházban az urvacsora? Néhol csak 5, néhol 7, legtöbb helyen 6 alkalommal s némely alkalmakra két vasárnapon. Ily eltérésekkel szemben az a panasz, hogy a farsang miatt „soha sem szolgáltathatik ki“ idejében az urvacsora: nem alapos; sőt inkább az tartható feltűnőnek, hogy az egyes gyülekezetek a cultus rendezése körül ily fontos kérdésekben is helyi viszonyaikhoz alkalmazkodva, egészen szabadon járhatnak el.

G—y.

Eredeti tudósítás a ref. egyház Márczius 8-án megkezdett Egyetemes konventje gyűléseiről.

A magyarországi reformált egyház egyetemes konventje Id. Báró Vay Miklós ur mint legidősebb főgondnok

elnöklete alatt márcz. 8-kán d. e. 10 órakor kezdette meg tanácskozásait. Jelenvoltak a dunamelléki egyházkerületből: Török Pál püspök, Gróf Lónyai Menyhért főgondnok; Fördös Lajos, Baksay Sándor, Dobos János, Szilágyi Dezső, Vizsolyi Gusztáv, Gönczi Pál küldöttek. A dunántúli kerületből: Pap Gábor püspök, Beöthy Zsigmond főgondnoki helyettes; Csonka Ferencz, Antal Gábor, Körmendy Sándor, Mólnár Béla küldöttek. — A tiszáninneri kerületből: Kun Bertalan püspök; Id. B. Vay Miklós főgondnok, Fejes István, Szentpéteri Sámuel, Mocsáry Lajos, Hegedüs László küldöttek. A tiszántúli kerületből: Révész Bálint püspök, G. Dégenfeld Imre főgondnok, Kiss Áron, Szabó János, Peterdy Károly, Lukács Dániel, Balogh Ferencz, Kántor Sámuel, Id. G. Ráday Gedeon, Fráter Imre, Ujfalussy József, Móricz Pál, Tóth Sámuel küldöttek. Az erdélyi egyházkerületből: Nagy Péter püspök, Révay Lajos, Kovács Ödön, Takács János, Tisza László, Dr. Kolosváry Sándor, Szász Domokos küldöttek. — Jegyzők Tóth Sámuel és Baksay Sándor.

Id. Báró Vay Miklós mint legidősebb főgondnok megnyitván a gyűlést, üdvözli a tagokat s mindenekelőtt nagy köszönetét nyilvánítja az egyetemes konventnek azon szives figyelméért, hogy a mult ősszel betegsége alkalmával a részvétnek oly szép nyilvánulásával találkozott; majd megemlékezik a nagy veszteségről, mely Révész Imre halálában egész prot. felekezetünket érte, indítványozza a bóldogult nagy érdemeinek a konvent jegyzőkönyvében való megörökítését is, mely egyhangulag elfogadtatott.

Török Pál püspök indítványba hozza, hogy miután épen a napokban fognak itt tanácskozni a magyarországi evang. egyházkerületek megbizottai az annyira ismeretes soproni eset alkalmából felmerült kir. ítélő tábla döntvénye tárgyában — miután az az 53. §. sokféle bonyodalomnak és zavarnak lehet forrásává — nagyon czélszerű és kívánatos volna ha az egyetemes konvent a maga kebeléből egy küldöttséget nevezne ki a testvér ágostai egyházkerületek megbizottaival való érütközésre; hogy így a két prot. hitfelekezet egyetértőleg járna el a nagyfontosságú ügyben. Az indítvány elfogadtatván, a püspöki és főgondnoki kar és még egynehány konventi képviselő bizatott meg a testvér ágost. egyházi vezérférfiakkal érütközésre.

Az erdélyi igazgató tanács által 9 évről fölterjesztett missiói számadások átvizsgálásával s azokról jelentéstétellel: Kántor Sámuel elnöklete alatt Takács János, Szentpéteri Sámuel, Szabó János és Fejes István bizattak meg. Ugyanezen bizottsághoz tétetett át Tomka Károly andrásfalvai lelkész kérvénye is.

Tárgyalásra fölvétettek a konvent által már általánoságban elfogadott köznevelési és közoktatási szervezet szabályzata s ennek az egyetemes tanügyi bizottság módosításai szerint átalakított szövege, mely az egyes egyház-

kerületek kifejezett véleményeinek alapján készített s terjesztett elő. A következő olyan módosításokat jelöljük meg, melyek mind az eredeti tervezettől, mind az egyetemes tanügyi bizottság javaslatától eltérnek:

Az egyetemes konvent nem tartotta szükségesnek a tanítók vagy tanárok heti óraszámának határozott megjelölését. Lehet azokat emelni a fentartó testületeknek, a mint nekik tetszik. Épen úgy a fizetések megállapítása is teljes mértékben azoknak belátására és intézkedésére hagyatott. Az ilyforma eljárásokkal aligha emeljük a protestáns tanügyet.

Az egyházmegyékben a népiskola látogatók tapasztalataikról, az iskolák állapotáról évenkénti jelentéseket az egyházmegyei tanügyi bizottság elnökéhez adják be, a ki aztán ezek alapján készíti jelentését az esperesthez vagy egyházmegyéhez.

A ker. felebaráti nevelő intézetek közül csupán az árvaházak és szeretetházak vétettek fel, ezekről gondoskodni mulhatlanul feladata az egyháznak.

A polgári iskolák nem vétettek fel az ezen időszert létesíthető tanintézetek közé; a felső leánynevelő intézetek minél nagyobb mérvű elterjedését óhajtván az egyetemes konvent, tehát csak annyi mondatott ki, hogy „a felső leánynevelő intézet felállításának és fentartásának tervezete a tanfolyam éveinek, tanárok számának, tantervnek, rendtartási és fegyelmi szabályoknak megalkotása, esetről esetre az egyházkerület jogkörébe tartozik.“

A tanítóképezdei kötelezett tantárgyak közül a német nyelv kihagyatott. — Ezt csak helyeselnünk lehet, az eddigi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy alig volt annak valami haszna.

Minden főiskolánál, legyen az akár theologiai, akár jogi intézet, kimondatott hogy bizonyos bölcsészeti tantárgyaknak is kell taníttatniok.

A theologiai szakosztályban legkevesebb 4, a jogiban 7, s az önálló bölcsészeti tanfolyamon 12 tanár alkalmazása mondatott ki.

Az egyet. tanügyi bizottság által ajánlatba hozott átmeneti intézkedések a mint következők elfogadtattak:

Az eképen megállapított közoktatási szabályzat ki nyomattatni elrendeltetett.

Ezután felvétel az egyházi bíróság és törvénykezesi perrendtartási javaslat, mely kevés változtatással elfogadtatott.

Báró Vay Miklós, mint azon bizottság elnöke, mely a soproni eset ügyében az evang. egyház vezérférfiaival való tanácskozásra küldetett ki, beadja jelentését a két testvér felekezetnek ez ügyben együttesen tett azon intézkedéséről, hogy az 53. §-nál feliratilag kéressék fel az országgyűlés egy magyarázó novellaris törvény alkotására.

A missió ügyében a missió-bizottság azon javaslata fogadtatik el, hogy — nem lévén remény ahoz, hogy a legközelebbi zsinat egy egyetemes missió-intézményt hozzon létre — maradjon a missió mindenik kerületnek saját házi ügye s egyelőre legalább egyenesen a zsinat elibe ne utasíttassék. Igen helyesen hangsúlyozva lön, hogy a missió iránt első sorban a közönségben kell a buzgó lelkesedést felébreszteni.

Az országos Domesticáról lapunkban is közlött bizottsági javaslatot — hozzákapcsolván a missióról és az országos ref. lelkészi özvegy-árva alapról szövegeket is — a konvent elfogadja, s véleményezés végett oly formán adja ki az egyházkerületeknek, hogy a vélemények még a zsinat előtt bevértatnak.

Majd felolvastatván és tudomásul vétetvén a zsinatnak f. évi október 31-én Debreczenben leendő megtartására vonatkozó legfelsőbb engedély, elhatározatott, hogy az egyes egyházkerületek hívassanak fel a zsinati képviselők megválasztására. Egyszersmind a zsinat megtarthatását előkészítő munkálatok megtételére a püspökökből és főgondnokokból bizottság nevezetik ki.

Az országos alapítványok ügyében kiküldött bizottság, mely Révész Imre halála és Molnár Aladárnak azon bizottságban részt nem vehetése folytán megfogyott, Török Pál, Takács János, Hegedüs L. és Balog Ferenczcel egészített ki.

Majd felolvastatott a 4 napon át munkálkodott missió-bizottságnak jelentése. — A bizottság javaslatai elfogadtattak, csupán azon javaslat nem, hogy a missió-ügyben a kormány is szöllittassék fel segélynyújtásra.

Az egyes egyházkerületek által a konvent elé terjesztett tárgyak között a dunántuli és tiszántuli kerületek arra kéri a konventet, keresse meg az államkormányt az iránt, hogy a világi hatóság, ha egyházi illetékek behajtásánál az egyházi hatóság hozzá fordul, nyújtson segédkezet és ne követelje, hogy azon illetékek ügyében előbb a polgári hatóság hozzon ítéletet. A konvent ez értelemben feliratot rendel a kormányhoz.

T Á R C Z A

Nihilismus.

(Folytatás.)

Ez volt Bakunin Mihály, a ki Oroszországban a tweri kerületben Moszkau mellett született 1814-ben egy aristokrata családból, melynek egy tagja II. Katalin alatt külföldi követ is volt. Unokaöccse volt annak a Muravieff tábornoknak, a kit méltán neveztek Lengyelország hóhérjának. Bakunin Pétervárt egy tűzér iskolában neveltetett, a honnan tiszti ranggal lépett ki s mint ilyen, a lengyel tartományokba rendeltetett. De ott látván a népnek borzasztó elnyomattatását, annyira meggyűlölte a zsar-

nökságot, hogy kilépett a katonaság közül, Moszkauba ment, s ott böleletet tanult Belirszkivel együtt. — Majd 1846 körül Németországba ment, a hol a hégeli eszmék annyira elvarázsolták, hogy a hégelianusoknak is a legtulzább szélbali árnyalatához csatlakozott, melyben a forradalmi eszmék akkor főttek legdühösebben. Majd 1847-ben Párisba ment. Ott George Sanddal és Proudhonnal megösmékedett; de onnan, hihetőleg az orosz követség befolyása következtében, merész forradalmi czikkei miatt csakhamar kiűzetett. Visszament tehát Németországba, s a már kiűtött forradalomban oly tevékeny részt vett, hogy egyike lett azon sereg vezetőinek, a mely Dresdát megostromolta, s három nap alatt be is vette. Majd elfogatott, s halálra ítéltetett; de a halálos ítélet kegyelem útján élethosszig tartó fogsággá változtatott, melyet ő egy osztrák erősségben kezdett eltölteni. Azonban Oroszország visszakövetelte, Szt. Pétervárra vitette, s a Petropavlovszk erősségbe záratta. Itt ült ő nyolcz évig, s ezen idő alatt benne a forradalmi eszmék egész fanatismussá és vallásos rajongássá fejlődtek. Prometheushoz, az emberiség jöltévő Titánjához szokta magát hasonlítani, a ki az olympi czár parancsára a kaukázusi sziklához van lánczolva. Azt mondják, hogy ezt a tárgyat drámailag is szándékolta feldolgozni, s annyi bizonyos, hogy későbbben meg is énekelte az Oceánidák panaszát, a kik Jupiter bosszúja áldozatának vigasztalására jöttek. Természetesen ezen új Prometheus Bakunin volt, a ki világosságot gyújtott és igazságot hirdetett az emberiségnek.

II. Sándor czár a holtig tartó fogságot Szibériába való száműzetéssé változtatta 1857-ben. Ott akkor egy távoli rokona Murawieff-Amurszki volt a kormányzó, a kinek kegyét annyira megtudta nyerni, hogy nem csak teljes szabadságot élvezett, hanem még azon kereskedők is, a kik a kormányzóhoz akartak folyamodni, előbb a Bakunin ajánlását s pártfogását vásárolták meg, mit egy moszkau hirneves lapszerkesztő, Bakuninnak régi barátja, a töle kapott levelekkel teljesen igazol. Későbbben megbizta őt a kormányzó, hogy utazza be egész Szibériát, tanulmányozza és ösmertesse meg annak jövedelem forrásait.

Ezen útjában sikerült neki a Nikolajewszky kikötőben egy hajóra ülni, mely őt Japánon és Amerikán keresztül 1861-ben Angliába szállította. Innen irogatott a Herzen és Ogaref által szerkesztett Kolokolba. Az 1863-iki lengyel lázadás alkalmával pedig Litvániába indult, hogy ott a parasztokat felláztassa; de csak Malmoeig mehetett Svédországba.

Ekkor az Internationale szolgálatába lépett, s a socialismust egész erélylyel igyekezett szervezni és terjeszteni, s már 1865-ben Olaszországban találjuk. Óriási volt ugyan a socialisták és az ő elve között a különbség. Mert az internationalis socialisták azt vallják, hogy a jobb jövőt el lehet érni a létező intézmények lassu reformja által is; Bakunin pedig ezt hiu reménynek tartotta, s ő a mindent lerombolás apostola lett. De reménylette, hogy az internationalis socialismus lajtorjájára mászva hamarabb célzt fog érni.

Már 1869-ben a Béke és szabadság szövetségének (Ligue de la Paix et de la Liberté) Rómában a Hugó Viktor elnöklete alatt tartott nagy gyűlésén meg is kísérelte saját elveit, a nihilismust, — vagy a mint ő szerette nevezni, az amorphizmus elveit keresztül vinni, de csak 30 szavazattal maradt 80 ellenében. Ezen kudarcz által felbőszülve, s az ily demokrata polgárokat az ő elveihez gyáváknak és ostobáknak tartva, maga alkotott egy egyletet, „A Socialis Demokraták Egyletét.”

Az egylet programját elkészítette, s elfogadtatta, melyből elég lesz csak a főbb pontokat közölnöm. Az egylet minden tagja

magát istentagadónak nyilváníttja. Megszüntet minden társadalmi fokozatot. Az emberiségnek minden tagja, a nők úgy mint a férfiak minden tekintetben egyenjogúak. A tulajdonjog megszűnik. A földnek, a földmiveléshez és az iparágak folytatásához megkívántató minden eszköznek, beruházásnak és tőkének más tulajdonosa nem lehet, mint maga az összes társadalom, a földmivesek és iparosok — mit Bakunin nem communismusnak, hanem collectivismusnak nevezett. Minden létező politikai testületeknek, és mindennemű politikai hatóságoknak végleg meg kell szűnni, s minden embernek csatlakoznia kell a földmiveseknek és iparosoknak teljes szabadsággal alakuló csoportjaik valamelyikéhez, melyek ismét szabadon szövetkeznek egymással.

Miképen szándékoznak ők a társadalmat így átalakítani, azt sem titkolták. Jaclard, egy a Bakunin legdühösebb követői és társai közül, magán ezen a római nagy gyűlésen, mely az örök béke megalapítását tűzte ki célul, nyíltan így szólott: „Önök fenakarják tartani a létező intézményeket s azokat csak javítani akarják? Hasztalan kísérlet. Azok nem valók egyébre, mint hogy a zsarnokságnak és fosztogatásnak eszközeiül szolgáljanak. Mi következetesek vagyunk, mi mindent lefogunk rombolni. Elválnunk rettetesre. Megtámadunk mindent, a mi létezik. Szakítanunk kell a polgársággal és annak minden intézményeivel. Csak ezeknek füstölő romjain alakulhat meg a végleges köztársaság. Mi a socialis forradalom zászlóját csak azon romokra tűzhetjük fel, melyek, nem mondom hogy a polgároknak vérével lesznek boritva, mert vér régóta nincs már ereikben, hanem boritva lesznek a rólok leszedett foszlányok halmazával.”

A Socialis Demokraták Egylete bele szeretett volna olvadni a Béke és Szabadság Szövetségébe, de a nagy gyűlés ezt nem engedte. Bakunin tehát látszólag feloszlatta az általa alakított Egyletet, s sectionként így vétettek be a szövetségbe, s így vitték azt ki, hogy ettől fogva szakadás keletkezett az Internationaleban; egy részök Marxistá maradt, más részök Bakuninista lett. A Marx követői nem hirdették, s nem akarták a communismust, a vagyoni közösséget, ők csak a munkabér emelésére és a munkaidő rövidítésére törekedtek. Ők nem akarták a társadalmi rendet egyszerre felforgatni, hanem csak lassanként akarták a választásoknál való befolyásuk által azon célhoz jutni, hogy az általános szavazati jog behozatván, a köztársasági kormányforma megalapíttassék. Maga Mazzini is, ama hatalmas olasz socialista mindig elvi ellensége volt Garibaldinak, mint kommunistának; folyvást dolgozott mind az internationalisták, mind a kommunisták, mind különösen a Bakunin céljai ellen.

Marx volt az, bár Lassale is segítője volt, a ki az Internationalismust megalapította és szervezte, először csak Németországban, későbbben egész Nyugot Európában. Tagjai ennek főként az iparosok és munkások. Tehát legjobban és legkönyebben terjedt ott, a hol a gyári-, vasuti- s bányai munkások legtöbben voltak, úgy hogy most legnagyobb az internationalisták száma Angliában. De ezeknek józanabb s a legnagyobb része, nem törekszik a létező társadalmi intézményeknek, a kormányformának és vallásnak felforgatására, vagy épen a kommunismusra; ők csak a munkabért akarják felemelni, s a munkaidőt rövidebbre szabtatni. Strikeolnak a munkaadók ellen. Emissariusaik hazánkban is gyakran megkísérik a toborzást, nem mondhatni hogy siker nélkül, de miután nálunk a munkabér is nagyobb mint más államokban, gyári munkásaink sincsenek oly nagy számmal, nagy sikert még sem mutathattak. Ha történtek is imitt amott apróbb

strikeok — munkafelmondások tömegesen, — azok soha véres összeütközésre nem szolgáltattak alkalmat. Maga az a nagy internationalis tüntetés is, midőn 1871. június havában a munkaadókat tömegesen ott hagyott munkások zászlókkal járták be Pest utcáit, minden vérontás nélkül elfojtatott, többen befogattak ugyan, de legnagyobb részök ismét elbocsájtott, az egy Polliker Zsigmond, a fővezető itéltetett el hat hónapi fogságra.

Ez az internationalismus magában véve nem volna tehát oly veszélyes, kivált ott, a hol a társadalmi intézmények szabadabbak, a nép iskolázottabb, s a fényűzésre még nem szokott nagyon rá, mint ezt a mi magyar népünkről bátran elmondhatjuk; lehet az egészen ártatlan mozgalom, melyben a tagok koronként összegyűlnek, esznek, isznak, pipáznak, jól kibeszélik és toasztozzák magukat. De lehet ám igen könnyen veszélyes, gyilkolások és gyújtogatások eszközlője, kivált midőn tudományosan képzett, de szűk látkörű, nálunk ugynevezett nadrágos embert tud elcsábitani.

(Vége következik.)

Különfélék.

Ujlaki Gábor vitkai lelkész számára újabb adakoztak: Szabó Péter kabai lelkész 2 frt, Gyenge András henczidai lelkész 2 frt, Szügyi Dániel Gyomán 1 frt, Tóth Károly n. kun madarasi lelkész 2 frt, Könyves János kismarjai ref. lelkész 7 frt 20 krt küldött, melybe adakoztak: Könyves János 1 frt, Szász János 50 kr, Halász Ferencz 50 kr, Osváth Gyula 50 kr, Kismarja város 1 frt, Kun András 50 kr, Farkas Elek 50 kr, Farkas János 50 kr, Mezei Imre 50 kr, Simándi Ferencz 50 kr, Gross Beniamin 50 kr, Kiss Imre 50 kr, Krupka István 20 kr, öszvesen 7 frt 20 kr = 14 frt 20 kr. Az eddig begyűlt adakozásokkal együtt **161 frt 56 kr.**

Méhész Lajos, kunhegyesi ref. segédlelkész, városunk szülötte, folyó hó 6-án Tisza-Szöllösön egyhangulag rendes lelkésszé választott.

Az iglói ág. hitv. főgymnasium 51 évi működés után nyugalmazott tanára Scholtz József márczius hó 7-én Iglón elhunyt. Béke hamvaira.

Terray Károly, a losonczyi állami tanítóképző intézet igazgatója, ki csak nem rég ülte tanárságának 40 éves jubileumát, a mely esztendőnek nagyobb részét felekezete tanügyének buzgó szolgálatában töltötte, a napokban halt meg Losonczon. Béke hamvaira.

A hajduszoboszlói ref. egyháztanács f. évi jan. 13-án tartott gyűlésében elhatározta, hogy az egyházkerület kebelében alakult tanári nyugdíj- és gyámintézetbe, mint iskola-fentartó testület belép, s az alapszabályok értelmében ráeső kötelezettséget, az általa fizetett két tanári állomás után elvállalja. A tanáregyesületi elnökséghez beküldött jegyzőkönyvi kivonat igen helyesen hangsúlyozza, hogy „az iskolákat fentartó testületek önmaguk iránti köteleiséget teljesítenek akkor, mikor a szűk körülményekhez képest csak szegényül fizetett tanárok jövőjéről s azoknak gyámol nélkül maradó családjaikról gondoskodnak.“

Haan Lajos békés-csabai evang. lelkész közelebb a Ferencz-József rend lovag keresztjével lón diszitve. — Szívünkben örülünk a derék férfi kitüntetésén, mert tudjuk, hogy mint ember a legjobbak, mint lelkész a legbuzgóbbak és legszelidebbek, mint tudós épen a protestáns egyháztörténelem mezején is a legfáradhatlanabbak egyike. Isten adja, hogy munkás és hasznos élete még sokáig gyümölcsözőn az egyháznak és tudománynak.

Véghely Dezső Veszprémmegye főjegyzője e hó elején egyhangulag Veszprémmegye alispánjává választott. — Véghely nemcsak legszorgalmasabb történetbuváraink egyike, hanem egyike a magyar reformált egyház fájdalom mindinkább ritkulni kezdő, igaz vallásos buzgóságu világi tagjainak, ki a dunántuli egyházkerületnek már sok év óta egyik legtevékenyebb vezérférfia és hivatalnoka. Üdvözljük új állásában, melyre megyéjének közbizodalma emelte, és azt kívánjuk őrizze meg ezentulra is egyházunk iránti meleg szeretetét.

Prot. kápolna Tátrafüreden. A „Zipser Bote“ értesülése szerint Uj-Tátrafüreden az ottani fürdőtulajdonos dr. Szontág Miklós, az e célra mind a tátrafüredi, mind az új-tátrafüredi vendégek közt eszközölt gyűjtések felhasználásával egy protestáns kápolna építését szándékozik talán már jövőre megkezdeni. Tudomásunk szerint a gyűjtéseknek egyik főszközlője volt a „Zipser Bote“-ban megnevezettek kivül a városunkban is általános tisztelt nemeslelkű és vallásos Gräfl-Györffi Róza bárónő. — Az eszme nagyon dicséretes. A külföld nagyobb fürdőhelyein mindenütt vannak a fürdővendégek lelki szükségéinek kielégítésére ilyen kápolnák. A karlsbadi és wiesbadeni fürdőben p. o. még orosz kápolna is van, a hova pedig az angol nagyobb számban megy, ott templomról is gondoskodik magának. Róm. kath. kápolna Tátrafüreden is van.

Adományok. Királyunk ő Felsege a béjei hely. hitv. egyháznak egyházi és iskolai épületei helyreállítására, a hegyközszentmiklósi hely. hitv. egyháznak leégett temploma újraépítésére, a huszthi hely. hitv. egyháznak temploma helyreállítására magán pénztárából 100-100 forintot adományozott.

A kisujszállási ref. egyház buzgósága újabb tárgyi alapot teremtett készülő félben lévő köznevelés és közoktatási országos szabályzatunk azon részének, mely a kisdédővő intézetekre vonatkozik. A nevezett egyház a múlt évben — már eddig is 250 gyermek által látogatott — virágzó kisdédővőt állított fel. Ezen intézet javára a múlt év folyamában 771 frt 89 kr adomány gyűlt be, mely összeghez Dadai Domokos, a kisujszállási takarékpénztár és egy urnó egyenként 100, Balogh István tanácsbíró pedig 50 frttal járultak. Követésre méltó szép példa.

Értesítés.

Egész tisztelettel tudatom ugy különösen a lelkész és tanár urakkal, mint általában az érdeklődő közönséggel, hogy nálam boldogult apám — Révész Imrénének következő művei, készpénz fizetés mellett, **tetelesen leszállított áron** kaphatók:

A levéltárak megóvásáról és rendezéséről. 30 kr helyett 15 kr.

A magyarországi ref. egyház közönséges énekes könyvéről. 25 kr helyett 12 kr.

Egyházi beszédek Robertson nyomain, 3-dik füzet. 1 frt helyett 60 kr.

Adalékok a magyar protestáns iskolák autonómiájának történetéhez. 80 kr helyett 40 kr.

A magyar protestáns hitfelekezetek egyházi és iskolaiszükségeinek országos költséggel való fedezetéséről. 1 frt helyett 60 kr.

Méliusz Péter emlékezete. 30 kr helyett 15 kr.

A magyarországi ref. egyház számára egyházi főhatóságul felállíttatni szándékolt Konventről. 60 kr helyett 30 kr.

A magyarországi protestáns gymnasiumok államjogi viszonyai. 50 kr helyett 25 kr.

A magyarországi protestáns egyletről. 70 kr helyett 35 kr.

Adalékok a magyar ref. egyház zsinattartási ügyének multjához. 40 kr helyett 30 kr.

Zsinati teendőink mivolta, rendszere és egymásutánja. Töredék és alapvázlatok egy törvénytervvel stb. 25 kr.

Néhányelőleges szó a magyar ref. egyház zsinati előkészületei ügyében. 15 kr helyett 10 kr.

Igénytelen vélemény a magyar prot. egyház történelem jövője ügyében, s

Egyháztörténelmi irodalmunk ügyéhez. Együtt 10 kr.

A „Figyelmező“-ből az 1871–73 és 75–78. évi folyamok teljes példányai; egy évi folyam 4 frt helyett 2 frt 50 kr, félévi folyam 2 frt helyett 1 frt 30 kr.

Egyes füzetek ugyancsak a „Figyelmező“-ből (az 1870, 1. 2. 10. 11. 1871, 4–6. 1872, 3–6. 8. 9. 1874, 4. 7. kivételével) szintén kaphatók, egy havi füzet 20 krba számítatván.

A ki a leszállított ár szerinti összeget közvetlenül hozzám (Debreczen, Piacz-utca 1822. sz. a.) bérmentve küldi be, annak én is bérmentve fogom az illető művet megküldeni. Könyvárusi úton tett megrendeléseknek csakis az eredetis nem a leszállított áron tehetek eleget.

Révész Kálmán.

Felelős szerkesztő: **TÓTH SÁMUEL.**

Szerkesztő társak: **BÉKÉSI GYULA,**
GERGELY KÁROLY,
GÉRESI KÁLMÁN.

HIRDETÉSEK.

Pályázati hirdetés.

A boldog emlékezetű Nagy József kegyes alapítványából, az 1880-ik évről oda ítélendő 500 frtos ösztöndíjra pályázat nyitattik. Mely pályázatnál megkívántatik, hogy:

1. Az illető pályázó magyar, reformált vallású s a felsőbb tudományokat a debreczeni főiskolában végezte legyen.

2. Kitűzött pályájának a lelkészi vagy tanárinak kell lenni.

3. Szükséges, hogy a bölesészeti s hittanszaki tudományokon kívül a latin nyelvben annyira jártas legyen, hogy a római klasszikus írókat jól értse; mit hogy jól ért, úgy azt, hogy a görög nyelvtanból kitünő osztályzata van, érettségi bizonyítványával kell igazolnia.

4. Megkívántatik pályázótól, hogy az élő nyelvek közül a német nyelvet teljesen értse és egész folyékonyan beszélje; a francia nyelvben is birjon oly előkészülettel, hogy a könyveket jól értse. Ez utóbbiakra nézve is elengedhetlen szabályul tűzetvén, hogy ezek is illetékes és tekintetbe vehető bizonyítványokkal igazoltassanak.

Az ekként felszerelt — másképp figyelmen kívül hagyandó — pályázati kérvények, folyó évi ápril hó 24-ik napjáig Révész Bálint püspök és alapítványi bizottsági egyik elnök urhoz lesznek beterjesztendők.

Debreczen, 1881. márczius 3.

Tóth Sámuel, bizottsági jegyző.

KÖNIG RUDOLF ref. lelkésznél

(Budapest, Váci-ut 76. sz. a.)

megrendelhetők a következő vallásos iratok.

1. Bibliai kézikönyv. Kalauzul a Szent-Irás tanulmányozásához. Készítette: Dr. Angus József, a Royal Asiatic Society tagja. Lelkészek és theológiát tanulók számára. Angolból fordítva 46 iv, földabroszokkal; vaszonba kötve . . . . . 3 frt 80 kr.
2. A zarándok utja (képekkel). Egész vászonban, czimmel, 25 iv kötve . . . . . 80 kr. Ugyanaz, fél vászonba kötve . . . . . 70 kr.
3. Bibliai földrajz (képekkel). Palaestina földabroszával, 23 ¼ iv kötve . . . . . 70 kr. Ugyanaz, finom kötésben . . . . . 90 kr.
4. Bibliai régiségek (képekkel). Palaestina földabroszával, 23 iv kötve . . . . . 70 kr. Ugyanaz, finom kötésben . . . . . 90 kr.
5. Hajnalpir (képekkel). Egész vászonban, kötve . . . . . 70 kr. Ugyanaz, egyszerű kötésben . . . . . 40 kr.
6. Napfelkölte (képekkel). Egész vászonban, kötve . . . . . 70 kr. Ugyanaz, egyszerű kötésben . . . . . 40 kr.
7. Dr. Saphir: Krisztus és az Irás. 11 iv kötve 60 kr.
8. Frigyes katona, 3 képpel. 7 ½ iv kötve . 60 kr. Ugyanaz, egyszerű kötésben . . . . . 30 kr.
9. Kristóf vén kintornája, vagy: „Otthon, édes otthon“, 3 képpel. 11 iv kötve . . . 50 kr. Ugyanaz, egyszerű kötésben . . . . . 30 kr.
10. Jézus szavai az elfáradtakhoz. Elméldések a hónap minden egyes napjára, kötve 5 kr.

Budapestről, minden küldemény bérmentve szállítatik.